

Ἡ ἀφύπνιση τῆς καρδιάς μετὸν φόβο τοῦ Θεοῦ

Του Ἀρχιμ. Ζαχαρία Ζάχαρου

Ἡ μνήμη τοῦ θανάτου, ὡς συνάντηση μετὸν ζῶσα αἰωνιότητα τοῦ Θεοῦ, πλήττει ἀποφασιστικὰ τὸν ὅλο ἄνθρωπο, γιατί φανερώνει τὸν ἄδη τῆς ἀπουσίας τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τὴν καρδιά του καὶ ἀποκαλύπτει τὴν πνευματικὴ πτώχεια καὶ ἐρήμωση τοῦ νοῦ.

Ἡ ὀδυνηρὴ αὐτὴ ἐμπειρία γεννᾷ τὸν φόβο τοῦ Θεοῦ, ποὺ ἀρχίζει νὰ περιβάλλει τὴν καρδιά καὶ νὰ ἀλλάζει τὸ φρόνημά του. Ὅπως ἡ μνήμη τοῦ θανάτου, ἔτσι καὶ ὁ Θεῖος φόβος ποὺ τὴν διαδέχεται, δὲν εἶναι ψυχολογικὸ συναίσθημα ἀλλὰ πνευματικὴ κατάσταση, δῶρο τῆς Χάριτος.

Κάθε εἶδος ἐπαφῆ μετὸν αἰωνιότητα, καὶ μάλιστα στὰ ἀρχικὰ στάδια, προξενεῖ φόβο στὴν ψυχή, γιατί ἡ αἰωνιότητα βρίσκεται ἔξω ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο. Ὅπως ἤδη ἀναφέραμε, ἡ μνήμη τοῦ θανάτου προκαλεῖ τὴ χαρισματικὴ ἀπόγνωση στὸν ἄνθρωπο, χάρις στὴν ὁποία ἐλευθερώνεται ἀπὸ τὴν ἔλξη τῶν παθῶν καὶ τῶν κτισμάτων.

Ὅμοίως καὶ ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ, προερχόμενος ἀπὸ ἄνωθεν ἔλλαμψη, βοηθεῖ τὸν ἄνθρωπο νὰ ἀνανήψει ἀπὸ τὸν μακροίωνα ὕπνο τῆς ἁμαρτίας

καὶ τὸν ὀδηγεῖσέ ἐγκράτεια. Ἐνισχύει τὴν καρδιά του, ὥστε μὲ σταθερῆβούληση νὰ προτιμᾷ «τὰ μὴ βλεπόμενα» καὶ «αἰώνια» ἀντὶ τῶν «βλεπομένων» καὶ «πρόσκαιρων». Ακριβῶς στὴν προτίμηση αὐτὴ ἔγκειται τὸ νόημα καὶ ἡ ἀλήθεια τοῦ λόγου «ἀρχὴ σοφίας φόβος Κυρίου».

Ἐχοντας ὁ ἄνθρωπος τὴ σοφὴ αὐτὴ στάση πρὸς τὸν Θεὸ καὶ τὰ χαρίσματά Του συνάπτει, κατὰ κάποιον τρόπο, μαζί Του μία πνευματικὴ διαθήκη. Προκρίνει ἀποφασιστικὰ νὰ μὴν παραδοθεῖ στὴ φθορὰ καὶ στὸν αἰώνιο θάνατο πού τὸν κυκλώνουν, ἀλλὰ νὰ ἐκζητήσῃ διὰ παντὸς τὸ Πρόσωπο τοῦ Ὑψίστου, φιλοτιμούμενος νὰ ἐκπληρώσῃ «τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, τὸ ἀγαθὸν καὶ εὐάρεστον καὶ τέλειον». Γιὰ τὴν ἀγαθὴ αὐτὴ προαίρεσή του ὁ ἄνθρωπος δέχεται τὸν φωτισμὸ τοῦ Προσώπου τοῦ Χριστοῦ πού ἀναζωπυρώνει τὴν καρδιά του.

Μὲ τὸν ἐσωτερικὸ φωτισμὸ τοῦ φόβου

τοῦ Θεοῦ ὁ ἄνθρωπος ἀποκτᾷ γνῶση τῆς ἀληθινῆς καταστάσεώς του. Ἀρχίζει νὰ βλέπει τὸν ἑαυτό του, ὅπως τὸν βλέπει ὁ Θεός. Πείθεται ὅτι γύρω του βασιλεύει τὸ ἀπαράδεκτο κράτος τοῦ θανάτου καὶ ὅτι μέσα του ἐδρεύει τὸ σκότος τῆς φθορᾶς καὶ τῆς ἄγνοιας, σὲ βαθμὸ μάλιστα πού προκαλεῖ μαρτυρικὴ βάσανο στὸ πνεῦμα του.

Ἀνακαλύπτει βαθμηδὸν τὴν κρυφὴ δολιότητα καὶ τοὺς πονηροὺς λογισμοὺς πού ἐμφωλεύουν στὴν καρδιά του καὶ τρέμει γιὰ τὸ ἐνδεχόμενον τῆς αἰώνιας ἀπώλειάς του. Ἄν καὶ δὲν εἶναι σὲ θέση νὰ ἀτενίσῃ κατὰ πρόσωπο τὴν πηγὴ τοῦ Φωτός, ὥστόσο γίνεται ἱκανὸς νὰ ἀποτιμῆσῃ τὸ κατάντημά του.

Τὸ σημαντικότερον ὅμως εἶναι ὅτι δὲν ἀπελπίζεται γιὰ τὴν αἴσθησιν τῆς ἀθλιότητάς του, γιατί δὲν τὴν ἀποκόμισε μετῆ βοήθεια κάποιας ψυχολογικῆς μεθόδου, ἀλλὰ εἶναι πολύτιμος καρπὸς τῆς ἐνέργειας τῆς Χάριτος. Ἀπεναντίας, ἐμπνέεται νὰ ἐκχύσῃ τὸ περιεχόμενον τῆς καρδιάς

του στην προσευχή και να συνεργασθεῖ με τὸν Θεὸ για τὴν κάθαρση καὶ τὴ θεραπεία του.

Ἀπὸ τὰ πρῶτα στάδια τοῦ φωτισμοῦ καὶ τῆς θεραπείας τῆς ἡ καρδιά τοῦ ἀνθρώπου συλλαμβάνει μερικὲς ἀλήθειες. Διαισθάνεται τὸ ἄμετρο μεγαλεῖο τῆς εὐαγγελικῆς κλήσεως καὶ τὸ ἀνέφικτο ὕψος τῶν ἐντολῶν τοῦ Κυρίου ποὺ νομοθετοῦν τὴν ὁδὸ Του.

Συνειδητοποιεῖ ἐξίσου σαφῶς τὸ μέγεθος τῆς ρυπαρότητάς του. Συνέχεται ἀπὸ φόβο μήπως παραβεῖ τὰ Θεῖα προστάγματα καὶ κατανοεῖ ὅτι ἡ σταύρωση εἶναι ἀναπόφευκτη γιὰ νὰ εἰσέλθει στὴ Βασιλεία. Τὸ ὕψος τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ καὶ τὰ παθήματα ποὺ συνδέονται μὲ τὴν πραγμάτωσή του αὐξάνουν τὸν φόβο. Καρδιά καὶ νοῦς κυριεύονται ἀπὸ τὴν ἀγωνιώδη μέριμνα νὰ μὴ ἀποδειχθεῖ ὁ ἄνθρωπος ἀνάξιος τοῦ Θεοῦ τῆς ἀγάπης.

Ὅπως ὁ Κύριος ἔδειξε τὴν τελειότητα τῆς ἀγάπης Του «διὰ παθημάτων», ἔτσι καὶ ὁ μαθητὴς Του, ποὺ ἐπιθυμεῖ νὰ εἰσέλθει στὴν Οὐράνια Βασιλεία, πρέπει νὰ ὑπομείνει θλίψεις καὶ παθήματα, γιὰ νὰ ἐξαγνίσει τὴν καρδιά του. Καθὼς ὅμως τὰ μετέρχεται μὲ καρτερία, ἔρχεται σὲ ἐπίγνωση τῆς ἀστάθειας τῆς φύσεώς του. Ἀποδεικνύεται ἀνίκανος νὰ ἀγαπήσει μὲ σταθερότητα τὸν Χριστό, ὁ Ὅποιος «πρῶτος ἠγάπησεν ἡμᾶς».

Γνωρίζει τότε ἐμπειρικὰ τὴν ἀσθένειά του καὶ βεβαιώνεται ὅτι «πᾶς ἄνθρωπος ψεύστης», γιατί δὲν μπορεῖ νὰ σταθεῖ στὸ ἴδιο μέτρο ἀγάπης. Ἡ θλιβερὴ αὐτὴ διαπίστωση ἐντείνει τὸν Θεῖο φόβο ποὺ συντρίβει καὶ ταπεινώνει τὴν καρδιά, ὥστε νὰ γίνῃ εὐθετη γιὰ τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ.

Ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ ἐνεργεῖ ποικιλοτρόπως στὴν καρδιά τοῦ ἀνθρώπου κατὰ τὰ διάφορα στάδια τῆς πνευματικῆς ζωῆς. Ἀρχικὰ τοῦ δίδει

τὴ σύννεση νὰ προτιμᾷ τὰ αἰώνια ἀγαθὰ καὶ τὴν ἔμπνευση νὰ τὰ ἀναζητεῖ. Στὴ συνέχεια τὸν ὀδηγεῖ σὲ ἐπίγνωση τῶν μέτρων τῆς ἀσθενικῆς φύσεώς του, ὥστε νὰ μάθει νὰ διαφυλάττει τὴ Χάρη τοῦ Θεοῦ.

Ἡ κενοδοξία ἀφανίζει τὸν τόπο τῆς βαθειᾶς καρδιᾶς. Ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ εἶναι συνεπῶς ἀπαραίτητος, γιὰ νὰ διδάξει τὸν ἄνθρωπο «μὴ ὑπερφρονεῖν παρ' ὃ δεῖ φρονεῖν», ἀλλὰ μὲ ταπεινώση νὰ διατηρεῖ ζωντανὴ τὴν αἴσθησι τοῦ Θεοῦ στὴν καρδιά του.

Τελικά, ὅταν ἡ μεγάλη ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ πληθύνει στὴν καρδιά, τότε ὁ Θεῖος φόβος γίνεται προστατευτικός. Μεταδίδει τὸ τέλειο φρόνημα τῆς ταπεινώσεως, τὴ βαθειὰ αἴσθησι τῆς ἀναξιότητος τοῦ ἀνθρώπου ἐνώπιον ἑνὸς τέτοιου Θεοῦ, Θεοῦ τῆς ἀγάπης, ὅπως εἶναι ὁ Χριστός. Ἡ ταπεινὴ εὐγνωμοσύνη δὲν παύει τότε νὰ αὐξάνει τὸ πλήρωμα τῆς Θείας ἀγάπης, ὡσότου ἐπιτελεσθεῖ τὸ μεγαλύτερο θαῦμα στὴν ἱστορία τοῦ κόσμου: «Ὁ Θεὸς ἐνώνεται μὲ τὸν ἄνθρωπο σὲ ἓνα».

Κατὰ τὸ μέτρο ποὺ ἔχει τὸν φόβο τοῦ Θεοῦ ὁ ἄνθρωπος, μπορεῖ νὰ ἔχει καὶ τὴν ἀγάπη. Ἐτσι συναγωνίζεται τὰ χερουβὶμ, τὰ ὁποῖα τρέμουν καὶ φρίττουν, ἀλλὰ καὶ ἀγαποῦν τὸν Κύριο μὲ ὅλο τους τὸ εἶναι. Καὶ οἱ δύο αὐτὲς αἰσθήσεις ὀφείλουν νὰ συνοδεύουν τὸν ἄνθρωπο καθ' ὅλη τὴ διάρκεια τῆς ζωῆς του, ὥστε νὰ κατορθώσῃ νὰ διαφυλάξῃ ἐκείνη τὴν καρδιά τὴν ὁποῖα ἀναγνωρίζει ὁ Θεός, καὶ στὴν ὁποῖα ἀναπαύεται τὸ Πνεῦμα τοῦ Κυρίου.

Ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ εἶναι κατὰ κάποιον τρόπο φυσικὸς γιὰ τὸν ἄνθρωπο ποὺ δὲν γεύθηκε τὴ Θεία Χάρη, γιὰτὶ δὲν γνωρίζει τὸ μέγεθος τῆς ταπεινώσεως, τῆς πραότητος καὶ τῆς ἀγάπης τοῦ Κυρίου. Ὡστόσο, καὶ ὅταν ἀκόμη ὁ νοῦς καὶ ἡ καρδιά ἀρπαγοῦν στὴ φωτοφόρο ἀπειρότητα τοῦ Οὐρανοῦ, καὶ ἐπιστρέψῃ ἔπειτα ὁ ἄνθρωπος ἀπὸ τὸ πανηγύρι τῆς

Θείας αγάπης στην καθημερινή πραγματικότητα, εισβάλλει εκ νέου ο φόβος με τη σκέψη: θα επιστρέψει άραγε ποτέ ο Απελθών;

Στην αρχή ο άνθρωπος έχει φόβο, γιατί δεν είναι οικείος με το έλεος του Κυρίου.

Όταν όμως γνωρίσει το μέγεθος της ευσπλαχνίας Του, τότε τρέμει και συντρίβεται για το κενό που μπορεί να δημιουργήσει ή αποχώρησή Του. Αυτός είναι ο τέλειος φόβος των δικαίων. Καίτοι οί Άγιοι μετά την άρπαγή τους και την όραση του Θείου Φωτός ελευθερώνονται από τον φόβο του θανάτου, παρ' όλα αυτά διατηρούν τη σύνεσή τους, ώστε και τότε να μην έχουν υπερβολική παρησία και έτσι να φυλάγουν αταλάντευτη την παράστασή τους ενώπιον του Κυρίου. Συνεπώς ή ταπείνωση του τέλειου φόβου κατασφαλίζει το χάρισμα του Θεού και αποθησαυρίζει στην καρδιά την πνευματική γνώση.

Ο άγιος φόβος διακατέχει την ψυχή του πιστού καθ' όλη την πορεία του πίσω από τον Κύριο. Σε κάθε βαθμίδα της πνευματικής αναβάσεως ο φόβος αυτός προηγείται της αγάπης και ακολουθεί πάντοτε ως ακόμη πιο βαθειά ταπείνωση. Όταν τελικά ο άνθρωπος αξιωθεί να κατοπτρεύσει το Πρόσωπο του Κυρίου, τότε έμφορεΐται έξολοκλήρου από το διπλό και υγιές αΐσθημα του φόβου και της αγάπης. Αισθάνεται φόβο, γιατί ο Κύριος είναι ό Δημιουργός και ή άγιωσύνη Του ανέφικτη. Αισθάνεται αγάπη, γιατί ο Θεός είναι πολυέλεος Πατέρας που συγκαταβαίνει από το ύψος της δόξας Του να κατοικήσει στην καρδιά του. Η τέλεια όμως αυτή αγάπη, όπως μαρτυρεί ο μέγας μαθητής της αγάπης Ιωάννης, διώχνει τον άτελή εκείνο φόβο, που «κόλασιν έχει».

Βλέπουμε, έπομένως, ότι ό Θεϊός φόβος άφυπνίζει την καρδιά του ανθρώπου, την καλλιεργει και την τελειοποιεί με τή Θεία άγάπη, για να καταστεί ίκανή να δεχθεί τόν άνεκτίμητο θησαυρό τής γνώσεως και τής σοφίας του Θεού. Χωρίς αναγεννημένη καρδιά ό άνθρωπος «ματαιούται έν τοίς διαλογισμοίς αυτού» και άποδεικνύεται άδόκιμος για τήν άπόκτηση σοφίας.

Άκόμη και άν ή ευχάριστη διάθεση του ανθρώπου έχει άγνά έλατήρια, ό φόβος του Θεού τόν συμβουλεύει να καλλιεργει πάντοτε τή σύνεση, κατά τó ρήμα Του: «Δουλεύσατε τῷ Κυρίῳ έν φόβῳ και άγαλλιάσθε Αὐτῷ έν τρόμῳ». Βαδίζοντας σοφά πάνω στή γῆ με τόν φόβο του Θεού, κάθε μέρα έπιτελεϊ άγιωσύνη και λαμβάνει τήν κληρονομία του Θεού, σύμφωνα με τήν άδιάσειστη υπόσχεσή Του: «Έδωκας κληρονομίαν τοίς φοβουμένοις τó Όνομά Σου, Κύριε».

Άκόμη και κατά τις μεγάλες στιγμές τής έπισκέψεως του Θεού και τής έξάρσεως άπό τή Χάρη Του, ό άνθρωπος διδάσκεται να περιορίζει με διάκριση τόν ένθουσιασμό του περιφρουρώντας ταπεινά τόν φόβο του Θεού. Βαδίζει έτσι μέσα στην ευδοκία τής έπισκέψεως του Θεού, χωρίς να μολύνεται άπό τήν ανθρώπινη τόλμη. «Έπί τινά έπιβλέψω, άλλ' ή έπί τόν ταπεινόν και ήσύχιον και τρέμοντα τούς λόγους μου;» λέει ό Κύριος. Ό άγιος Ιωάννης ό Σιναΐτης, ό όποιος συνιστά σύνεση κατά τις μεγαλειώδεις στιγμές τής έπισκέψεως του ανθρώπου άπό τή Χάρη του Θεού, συμβουλεύει τά έξής: «Μή παρησιάζου, καν καθαρότητα κέκτησαι· ταπεινοφροσύνη δέ μάλλον πολλή πρόσελθε, και πλέον παρησιασθήση». Δυστυχώς, τά χαρίσματα του Αγίου Πνεύματος άποβαίνουν επικίνδυνο όπλο, όταν ύπερισχύσουν στον άνθρωπο ή άγνοια και ή ύπερηφάνεια.

Από τό βιβλίο: «Ο κρυπτός της καρδιάς άνθρωπος»,

έκδ. Ι. Σταυροπηγιακῆς Μονῆς Τιμίου Προδρόμου, Ἑσσεξ, Ἀγγλίας

Πηγή: Ιερά Μονή Αγίου Ιωάννου Καρέα

Επιμέλεια: π. Στέφανος Κωστόπουλος

(Καθεδρικός Ιερός Ναός Αγίας Τριάδος Βύρωνος)